

Nr 356.

Av herr **Nordenson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till universiteten och den medicinska undervisningen m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 272 angående vissa anslag till universiteten och den medicinska undervisningen m. m. har föredragande departementschefen tagit ställning bl. a. till vissa av universitetsberedningen framlagda förslag beträffande organisationen av undervisningen i romanska språk vid statsuniversiteten.

Universitetsberedningen har i denna fråga anfört, att samtliga professorer i romanska språk uttryckt önskemål om dubblering och samtidig differentiering av de befintliga professurerna i ämnet. De förslag, som framställts av beredningen beträffande sättet för en uppdelning av nämnda professorer, följa tvenne huvudlinjer. Enligt den ena ifrågasättes en klyvning av ämnet efter språkområden, så att franskan med provensalska representeras av en professur samt spanskan och italienskan av en andra professur. Enligt den andra huvudlinjen åter skulle vid sidan av var och en av de nuvarande professurerna i romanska språk inrättas en lärostol av i viss utsträckning filologisk karaktär med tyngdpunkten förlagd till franska språket och litteraturen.

Beredningen, som ansett behovet av en dubblering av professurerna i romanska språk vara klart ådagalagt, har förordat det sistnämnda av de båda sålunda angivna alternativen. Beredningen har visserligen erkänt, att behov av särskild undervisning i spanska och italienska föreligger vid universiteten, men har ansett att detta behov bör tillgodoses genom att vid samtliga lärosäten inrättas ett universitetslektorat i spanska och ett i italienska.

I flera av de över beredningens förslag avgivna yttrandena har önskemål framkommit om en uppdelning av professurerna efter språkområden, varvid särskilt anförts det ökade intresset för spanska språket. Sålunda har Sveriges docentförbund framhållit, att under åratals tid i pressen och från industriellt håll påpekats nödvändigheten av en förbättrad ställning för spanska språket vid våra universitet och högsolor, främst med tanke på Sveriges livliga förbindelser med det spansktalande Sydamerika. Docentförbundet har därför hemställt, att åtminstone vid ett svenskt lärosäte måtte inrättas en professur i romanska språk, särskilt spanska och italienska, med examinationsrätt i första hand i spanska. Även styrelsen för Sveriges förenade studentkårer har framhåvt vikten av att det iberoromanska språkområdet tillgodoses

bättre än enligt beredningens förslag. Slutligen har humanistiska sektionen vid Uppsala universitet föreslagit, att vid något av lärosätena inrättas en professur i romanska språk, särskilt franska och provensalska, och vid sidan därav en andra professur i romanska språk, särskilt spanska och italienska. Sektionen har i anslutning härtill påvisat det betydande intresse som från de studerandes sida på senare tid gjort sig gällande för spanska språket.

Föredragande departementschefen har för sin del uttalat, att han icke förbisett de sålunda från flera håll framkomna starkt betonade önskemålen om en eller flera fasta lärostolar inom vår högskoleorganisation för de iberoromanska språken. Enligt departementschefens uppfattning synas emellertid dessa önskemål i främsta rummet ha det mera praktiska syftet att främja våra kommersiella och kulturella förbindelser inom de spanska och portugisiska språkområdena, icke minst Sydamerika. Dessa strävanden böra enligt departementschefens uppfattning beaktas vid en utbyggnad framdeles av högskolorna i Stockholm och Göteborg. Från denna utgångspunkt har departementschefen anslutit sig till den av universitetsberedningen företrädde uppfattningen och sålunda förordat att dubblingen av professurerna i romanska språk vid universiteten i Uppsala och Lund förbindes med en differentiering i en mera språklig och en mera litteratur- och kulturhistorisk inriktning.

Enligt undertecknads mening tala tungt vägande skäl för att på sätt under ärendets beredning ifrågasatts även andra romanska språk än franskan bli företrädde genom professur vid åtminstone något av våra statsuniversitet. Dessa skäl göra sig med särskild styrka gällande beträffande det spanska språket.

Rent kvantitativt sett intager spanskan en oomstridd ställning som världsspråk. Det talas av fler människor än både tyska och franska. Spanskan är nämligen riksspråk eller huvudspråk för icke mindre än 110 miljoner människor, varav omkring 80 miljoner i Amerika och drygt 20 miljoner i Europa. Resten kommer på forna och nuvarande spanska kolonier i Asien och Afrika. Spanskan kan dessutom betraktas som en brygga till det andra av de stora iberoromanska språken, nämligen portugisiskan, som talas av mer än 60 miljoner människor, varav över 40 miljoner i Brasilien. Läger man ihop de spanska och de portugisiska språkområdena, finner man att dessa båda iberoromanska språk tävla med ryskan om tredje rummet bland världsspråken, närmast efter engelskan och de kinesiska språken. Framhållas bör även, att de spanskalande folken ha en starkare växtkraft än de europeiska kulturfolken i allmänhet. Den naturliga folkökningen i flera syd- och mellanamerikanska länder ligger sålunda 50 å 100 % över motsvarande tal i de västeuropeiska länderna. En annan omständighet, som är ägnad att på längre sikt stärka spanskans ställning som världsspråk, är den

snabba tillväxt i de kulturbärande samhällsskikten, som nu pågår i Sydamerika, ej minst i samband med denna världsdels industrialisering.

Det spanska språkets betydelse för våra kommersiella förbindelser har, såsom i propositionen framhållits, på senare tid alltmer uppmärksammats. De utomeuropeiska marknaderna i allmänhet ha under en lång följd av år vuxit i relativ betydelse för vårt näringsliv. Icke minst gäller detta den svenska handeln med Sydamerika. Strax efter det första världskriget utgjorde de sydamerikanska ländernas andel av den totala svenska varuomsättningen med utlandet omkring $3\frac{3}{4}$ %. Vid mellankrigsperiodens slut hade den vuxit till drygt 5 %. Denna utveckling framträder — låt vara med växlande styrka — i våra kommersiella förbindelser med samtliga sydamerikanska republiker. Trots ömsesidig varuknapphet visade handeln med dessa länder en påfallande stor ökning även under fjolåret. Efterföljande tabell ger en föreställning om denna utveckling såvitt gäller några av de viktigaste länderna.

Sveriges handel med några av de viktigaste latinamerikanska länderna.
(milj. kr.)

Land	Införsel			Utförsel			Totalom-
	1939	1945	1946	1939	1945	1946	sättning
Argentina	48	108	218	34	91	128	346
Brasilien	38	66	122	15	41	74	196
Chile	41	17	37	4	8	18	55
Mexiko	17	6	20	9	21	31	51
Venezuela	1	1	28	2	6	18	46
Uruguay	7	15	23	6	9	12	35
Colombia	6	2	12	5	8	20	32

Även med Spanien och Portugal företedde vårt varuutbyte en stark stegring under 1946 jämfört med såväl 1939 som 1945. Såväl från myndigheter som från företag och organisationer inom näringslivet har understrukits betydelsen för vårt industriella och kommersiella liv av en ökad tillgång på personer med goda kunskaper i särskilt spanska språket.

Det spanska språket påkallar emellertid uppmärksamhet icke enbart ur nu angivna synpunkt. Spanskan är nämligen icke endast ett viktigt kommersiellt världsspråk. Det är också ett av de förnämsta kulturspråken. 1600-talets europeiska kultur- och litteraturhistoria torde näppeligen med framgång kunna studeras utan beaktande av det då mycket framträdande spanska inflytandet. I modern tid ha spanska filosofer och samhällskritiker sådana som Ortega y Gasset och Unamuno haft en banbrytande betydelse och framträtt såsom bärare av starka humanistiska ideal. Även inom de syd-

amerikanska republikerna har framträtt en diktargeneration, som fullföljt en energisk kamp för utbredningen av demokratiska tänkesätt.

Enligt undertecknads bestämda uppfattning är tiden inne för att den svenska universitetsorganisationen utformas med hänsyn till den betydelse som sålunda i skilda avseenden tillkommer det spanska språket. Snara åtgärder tarvas för att möjliggöra en utvidgad undervisning och forskning inom detta ämne, varigenom förutsättningar skapas för tillkomsten av lärare i spanska i våra skolor. I annat fall är det fara värt att vårt land kommer betänkligt i efterhand i förhållande till andra länder, som redan uppmärksammat det spanska språkets vikt och betydelse och dragit de praktiska konsekvenserna härav. Det synes mig icke lämpligt att statsmakterna avvakta en eventuell omorganisering av undervisningen i romanska språk vid de enskilda högskolorna i Stockholm och Göteborg. Det torde emellertid vara till fyllest om tills vidare vid ett av statsuniversitetet inrättas en professur med undervisningsskyldighet företrädesvis i spanska språket. Denna lärostol synes böra upprättas redan fr. o. m. nästa budgetår. I professuren bör av praktiska skäl jämväl ingå undervisningsskyldighet i italienska språket. Med hänsyn till vad under remissbehandlingen anförts föreslår jag att ifrågavarande professur förlägges till Uppsala universitet. I gengäld synes den filologiska och litteraturhistoriska undervisningen i franska alltjämt böra vara anförtrodd den nuvarande innehavaren av professuren i romanska språk vid nämnda universitet.

Under hänvisning till det anförda får jag alltså hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 272 måtte besluta, att professuren i romanska språk vid universitetet i Uppsala från och med den 1 juli 1947 uppdelas i dels en professur i romanska språk, särskilt franska och provensalska, dels ock en andra professur i romanska språk, särskilt spanska och italienska, ävensom

att riksdagen måtte vidtaga härav påkallade ändringar i anslagsberäkningarna för Uppsala universitet.

Stockholm den 7 juni 1947.

Harald Nordenson.
